మనలో ఉన్న అజ్ఞానం అనే చీకటిని తొలగించేవాడే గురువు

సద్గురు శ్రీ నాన్నగారి అనుగ్రహభాషణములు, 29-3-2001, రాజోలు

ప్రియమైన ఆత్మబంధువుల్లారా :

ఈ రోజు షిర్డీబాబా దేవాలయ ప్రథమ వార్షికోత్సవ సందర్భంగా మనమంతా ఈ జ్ఞానయజ్ఞంలో పాల్గొంటున్నాము. ప్రఖ్యాతి చెందిన మహాత్ములలో షిర్డిబాబా ఒకరు. మహాత్ములు అందరూ వారి వారి స్వభావాన్నిబట్టి మాట్లాడతారు. వారి చేష్టలుకూడా ఒకేరకంగా ఉండవు. మహాత్ములు అందరూ సమాజమునకు సారము వంటివారు. సమాజ హితవు కోరి పనిచేస్తారు. మహాత్ముల దేహం ప్రారబ్ధమునకు లోబడి వుండినా, వారు మాత్రం ప్రారబ్ధమునకు అతీతులే. వివాహము, మరణమే కాకుండా దేహానికి సంబంధించినంతవరకూ ప్రతి సంఘటనా ప్రారబ్ధమును అనుసరించే జరుగుతాయని మహాత్ములు అంటారు. పూర్వకాలంలో సంసారమును పూర్తిగా త్యజించి సన్యాసులై కొంతమంది తరించారు, మరికొంతమంది సంసారంలో ఉండి తరించారు. ఏ ఆశ్రమంలో ఉన్నా పవిత్రులు కానివారు తరించలేరు. పరమపవిత్రులు కానివారికి సత్యం వారి హృదయంలో అత్యంత సమీపంలో ఉన్నప్పటికీ గోచరం కాదు. ఉన్నది సత్యమే, మిగిలినదంతా మనోకల్పితము. మనోకల్పితములోనుండి విడుదల పొందనివాడికి దుఃఖము నశించదు, కాలం వృధా అవుతుంది, సద్వస్తువుకు దూరం అవుతాడు. తెరమీద ఉన్న బొమ్మలకు తెర ఏవిధంగా ఆధారమో అదేవిధంగా లోకంలో ఉన్న నామరూపములకు బ్రహ్మమే ఆధారము. తెరమీద జరిగే సంఘటనలు తెరకు అంటవు. అలాగే లోకంలో జరిగే సంఘటనలు బ్రహ్మంనకు అంటవు. జ్ఞాని అంటే ఒకవ్యక్తి కాదు బ్రహ్మమే. లాభనష్టములకు, నిందాస్తుతులకు, హెచ్చుతగ్గులకు వ్యక్తి చలిస్తాడు, కాని బ్రహ్మం చలించదు. చలించేది మాయ, చలించనిది బ్రహ్మము.

షిర్డీబాబాకు కులమత బేధములు లేవు, ప్రాంతీయ తత్వం లేదు. భక్తులకు ఎంతో సన్నిహితంగా ఉండేవారు. వారు కష్టములలో ఉన్నప్పడు ఆదరించేవారు. ఎన్నో మహిమలను ప్రదర్శించేవారు. వేంకటేశ్వరస్వామికి ఎంతమంది భక్తులు ఉన్నారో బాబాకు కూడా అంతేమంది భక్తులు ఉన్నారు. బాబా అతినిరాడంబరుడు, అనుష్టాన వేదాంతం బోధించేవారు, భక్తులకు త్యాగబుద్ధిని, సహనబుద్ధిని నేర్పారు. సత్‌పరుషులతో సహవాసం చేయమని ప్రోత్సహించేవారు, బేధబుద్ధిని ఖండించేవారు. మనిషికి, మనిషికి మధ్య బేధాలు పెంచి కలహాలు సృష్టించే కలహప్రియులకు దూరంగా ఉండమని ఉపదేశించారు. దేహప్రారబ్ధమును ఇష్టముగా అనుభవిస్తే మనోమాలిన్యం తగ్గుతుందని చెప్పేవారు. వాగాడంబరము పనికిరాదని బోధించేవారు. గురువుయొక్క పాదములను ఆశ్రయించుటద్వారా శాశ్వతశాంతిని

పొందవచ్చని అనేవారు. మహాపురాణమైన భాగవతమును అధ్యయనము చేయమని సలహా ఇచ్చేవారు. ఇతరులలో ఉన్న దోషములు చూస్తూఉంటే నీకు మలదోషం పెరుగుతుందని చెప్పేవారు. నీ బుద్ధిలో ఉన్న దోషములను వెతికి బయటకు లాగి వాటిని తగలబెట్టమనేవారు. దోషములనుండి విడుదల పొందుటకు నీ ప్రయత్నము నువ్వు చేస్తే గురువు అనుగ్రహము రానే వస్తుంది. గురువు మాటలయందు గౌరవము లేనివాడికి గురువు పాదములయందు కూడా భక్తి కలుగదు. వివేకవంతముగా జీవించాలనుకోవటం వేరు, జీవించటం వేరు. అంతః కరణములో దోషములు ఉన్నప్పుడు వివేకవంతముగా జీవించటం సాధ్యంకాదు. కనీసము మరణించే లోపులోనైనా వివేకవంతముగా జీవించగలిగితే విషాదమునకు దూరం అవుతాడు. కొంతమంది భక్తులు ముక్తికంటే భక్తికే ప్రాధాన్యము ఇస్తారు, భక్తేచాలు అంటారు. వారికి దైవముపట్ల మినహాయింపులు లేని ప్రేమ ఉంటుంది. దేహంఉన్నా, లేకపోయినా, ప్రపంచం కనిపించినా, కనిపించకపోయినా వారు ఈశ్వరుని పాదాలు అంటిపెట్టుకుని ఉంటారు. దైవము కల్పించిన లోకాలకంటే వారికి దైవమే ముఖ్యము. దైవమును ప్రేమిస్తారుకాని ఆయననుండి ఏమి వాంఛించరు. దైవము గురించి పరస్పరము మాట్లాడుకోవటానికి సిగ్గుపడరు. వారికి దైవచింతనేకాని లోకచింతన ఉండదు. లోకచింతన ప్రాణశక్తిని నశింపచేస్తుంది, బుద్ధిని నిర్వీర్యం చేస్తుంది, శరీరాన్ని శిథిలం చేస్తుంది. దైవచింతన జీవుడిని పరమపవిత్రుడినిచేసి, దేహం ఉండగానే దేహంతో ఇసుమంతయూ సంబంధంలేని పరమస్థితికి చేరుస్తుంది.

యజ్ఞ, దాన, తపస్సులను త్యజించకూడదని షిర్డిబాబా అనేవారు. యజ్ఞభావంతో పనిచేస్తే స్వార్థం తగ్గుతుంది. స్వార్థం ఉన్నవాడికి పరమార్థం అందదు. దానంవల్ల దోషాలు తగ్గుతాయి. చేసిన దానం మర్చిపోతే కర్తృత్వబుద్ధి పెరగటానికి అవకాశము ఉండదు. కర్తృత్వం నశించకుండా శాంతి కలగదు. ఇతరులకు నువ్వు ఇచ్చేది తిరిగి నీకేవస్తుంది అని తెలిస్తే ఇతరులకు ఇవ్వకుండా ఎలా ఉండగలవు? అని భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షి అనేవారు. నీచబుద్ధిని విడిచిపెట్టి సద్బుద్ధిని సంపాదించాలంటే తపస్సు లేకుండా సాధ్యముకాదు. తపస్సు అంటే మనస్సును ఎండింపచేయటము. తపస్సు లేకుండా మనోనిగ్రహము, ఇంద్రియనిగ్రహము సాధ్యముకాదు. పునర్జన్మ కారణములు మనస్సులో ఉంటాయి. వాటిని తొలగించే శక్తి తపస్సుకు మాత్రమే సాధ్యము, తాను కానిదానినుండి తనను విడుదలచేసి, తాను ఏదిగా ఉన్నాడో అందులో స్థిరత్వమును కల్గించేది మాత్రమే తపస్సు. తపస్వియొక్క మనోదేహములు తేజోవంతముగా ఉంటాయి. తపస్విమనకు పూజార్హుడు. ఆయనను సేవించటం వలనపవిత్రులమౌతాము. అలవాట్ల యొక్క వేగమునుండి విడుదల చేసేది తపస్సు మాత్రమే.

నామరూపములు కల్పితములు. అన్ని నామరూపములలో ఈశ్వరుడు అంతర్యామిగా

ఉన్నాడు. అంతర్యామిగా ఉన్న ఈశ్వరుడిని గౌరవించటం, ఆరాధించటం నేర్చుకుంటే రూపదృష్టి, నామదృష్టి పల్చబడతాయి. మనలను ఈ లోకానికి బంధించి జననమరణ ప్రవాహమునకు గురిచేసేది రూపాన్ని, నామాన్ని అంటిపెట్టుకునిఉన్న కర్తృత్వబుద్ధి మాత్రమే. మనం నామరూపములద్వారా ఈశ్వరుడినే పూజించాలి. ఈశ్వరభావన పెంచుకుంటే లోకానికి సంబంధించిన గౌరవాలు, అగౌరవాలను అతిక్రమిస్తాము. ఇతరులు మనలను గౌరవించటంవల్ల మనకువచ్చే లాభం ఏమీలేదు, అగౌరవపరచటం వలన మనకు వచ్చే నష్టం ఏమీలేదు. ఇది అర్థం అయితే మనస్సుకు నెమ్మది వస్తుంది, బుద్ధి సూక్ష్మత పెరుగుతుంది. అంతఃకరణమునకు మలినము అంటదు, శిరస్సులో ఉన్న భారము తగ్గుతుంది, ఆత్మస్మృతి కలుగుతుంది. మనం ఆత్మగా ఉన్నప్పటికీ దీర్ఘకాలంనుండి ఆ విషయమును మరచిపోయాము. ఆత్మగా ఉండటానికి ఎవరు మనకు సహకరిస్తారో వారే మనకు ఆచార్యులు. బైట చీకటిని సూర్యుడు తొలగిస్తాడు. మనలోపల ఉన్న అజ్ఞానం అనే చీకటిని తొలగించేవాడే ఆచార్యుడు. అందుకే భారతీయులు ఆచార్యులను దైవముతో సమానముగా ఆరాధిస్తారు. ఆచార్యుడి అనుగ్రహం వలన మనకు సమానబుద్ధి కలుగుతుంది. మనలను అదృష్టము వెంటాడుతూ ఉన్నా అది నిత్యముగా ఉండదు, దురదృష్టము వెంటాడుతూ ఉన్నా అదికూడా నిత్యముగా ఉండదు. నిత్యముకానిది సత్యము కాదు. సత్యము కానిదానిని వైరాగ్యము లేనివాడు విడిచిపెట్టలేడు. మానవ మానసమును పతనం చేయుటకు లోకములో ఎన్నో ఆకర్షణలు ఉన్నవి. అభ్యాస, వైరాగ్యములు లేనివాడు ఈ ఆకర్షణలనుండి విడుదల పొందలేడు, గమ్యాన్ని మరచిపోతాడు.

భయాన్ని త్యజిస్తే మానసిక ఆరోగ్యము కలుగుతుంది. తలంపు లేకుండా భయం ఉండదు. భయంతో మనం ఊహించుకునే విషయాలు ఏమి జరగవు. భయంకూడా కల్పితమే. భయరహితమైన స్థితికి మరొకపేరు మోక్షము. అభయస్థితిలోనే ఆనందము ఉన్నది. దేహము నేను అనే మొదటతలంపుకే భయము కలుగుతుంది. ఈ నేనును ఈశ్వరుడికి సమర్పించగలిగితే భయం ఉదయించదు. ఈశ్వరుడికి సమర్పించిన నేనును తిరిగి తీసుకోకూడదని అరుణాచలమహర్షి అన్నారు. భయం అనేక అనర్థములకు కారణము. భయం వలన మెదడు సరిగా పనిచేయదు, జ్ఞాపకశక్తి తగ్గుతుంది. టాగూర్ తన గీతాంజలిలో భయములేని స్థితికి తనను మేల్కొలపమని ఈశ్వరుడిని ప్రార్థించారు. భయంవల్ల మనస్సుకు సమతూకం తగ్గుతుంది. సమతూకం తగ్గిన మనస్సు సంతోషాన్ని తీసుకుంటుంది కాని బాధను భరించలేదు. అట్టివారు నిజమైన భక్తులుకాదు. ఆత్మయే చైతన్యము, ఆ చైతన్యానుభవము ఒక్కటే నిజం. మతాలు, వ్యక్తులు, భయాలు, కోపాలు, తాపాలు ఇవన్నీ కేవలము మనోకల్పితములే. గాఢనిద్రలోనే మనం నిజానికి దగ్గరగా ఉన్నాము. అక్కడ

తలంపులు లేవు. అందువలననే భయాలుకూడా లేవు. భయకారణము ఉన్నప్పటికీ భయం లేకుండా ఉండాలి, అదే సహజస్థితి.

లోకంకూడా స్వప్నంలాంటిదే అందువలన మన దేహాలుకూడా స్వప్నదేహాలే. లోకం స్వప్నం అయినప్పటికీ మనకు నిజంలా కనిపించటానికి కారణము అజ్ఞానము. అజ్ఞానంలోని భాగాలే జనన మరణములు. మరణం లేకుండా జన్మ ఉండదు. నిజంకాని ప్రపంచం మనకు నిజంలా కనిపిస్తున్నది కాబట్టి దానిని తిరస్కరించటం నేర్చుకోవాలి. అది కూడా సాధనలో ఒక భాగమే. లోకంలో మన జీవన వ్యవహారం లోకాతీతస్థితికి తీసుకువెళ్ళుటకు సహకరించాలి. అమృతానుభవము పొందినవాడికి లోకం తనలోనే ఐక్యమయిపోతుంది. అట్టివాడికి వినటానికికాని, చూడటానికికాని, తెలుసుకోవటానికికాని ఏమీ ఉండదు, అంతా తానై ఉంటాడు. సాధనచేసి సిద్ధముగా ఉన్న వస్తువును తెలుసుకున్నవాడే సిద్ధుడు. శుద్ధుడు కానివాడు సిద్ధుడు కాలేడు. ఆ రోజుకు ఆరోజు పవిత్రతను, ఏకాగ్రతను పెంచుకుంటూ రావాలి. సిద్ధపురుషుడే ఆచార్యుడు. ఆచార్యుడే శిష్యులను అమితంగా ప్రేమించి బోధిస్తాడు, నిరభిమానాన్ని, నిరాడంబరాన్ని, నిరహంకారస్థితిని పొందుటకు సహాయ సహకారములు అందిస్తాడు. వైరాగ్యము లేకుండా జ్ఞానసముపార్జన సాధ్యముకాదు. ఆచార్యుడు పరమవైరాగ్యమును గురించి శిష్యుడికి బోధిస్తాడు. కోపంవల్ల వచ్చే వైరాగ్యము నిజముకాదు, నిజముకానిది నిలబడదు. వైరాగ్యసంపద లేకుండా, హృదయంలో నివాసముగా ఉన్న నారాయణుడు గోచరించడు. మనంకానిదానిని త్యజించటం వైరాగ్యము. మనం వ్యక్తిగా కాకుండా ఆత్మగా ఉండటం జ్ఞానము. ఎంతకాలమైతే మనం కానిదానిని త్యజించలేమో అంతకాలం వ్యక్తిగానే ఉంటాము. జననమరణ ప్రవాహమునుండి ఒడ్డుకు రాలేము. వ్యక్తి, వ్యక్తిగా ఉన్నంత కాలం మరణానంతర జీవితంలో ప్రయాణం చేస్తాడు. వాడికి యాతనాశరీరము వస్తుంది. వ్యక్తి ఆత్మలేకుండా ఉండడు, అట్టి ఆత్మలో వ్యక్తి ఐక్యమయినప్పడు రాకపోకలు ఉండవు. పురుషార్థములు నాలుగు. ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములు. వీటిలో మోక్షము ఉత్తమ పురషార్థము అని అంటారు. కొంతమంది భక్తులు మాకు భక్తి చాలు మోక్షముతో పనిలేదు అని అంటారు. భక్తిగలవారికి ఒక్కడే పురుషుడు వాడే నారాయణుడు. వారికి గోచరించేది నారాయణుడే కాని ప్రకృతికాదు. ప్రకృతిని అతిక్రమించిన తర్వాత అందరూ సమానులే. ఒకసారి కృష్ణభక్తురాలైన మీరాభాయి కృష్ణుడు విహరించిన బృందావనం వెళ్ళింది. అక్కడ ఎంతో కీర్తిపొందిన ఒక సన్యాసి ఉండేవాడు. ఆయన ఆజన్మ బ్రహ్మచారి. స్త్రీలు వండిన వంట తినడు, వారిని చూడడు. అట్టి సన్యాసిని దర్శించుటకు వారి ఆశ్రమమునకు మీరాభాయి వెళ్ళినది. నేను స్త్రీలను చూడనని ఆ సన్యాసి ఒక శిష్యునిద్వారా మీరాభాయికి తెలియపరచినాడు. అప్పడు మీరాభాయి అంటుంది నేను ఇంతవరకూ పురుషుడు అంటే

ఒక్కడే, వాడే కృష్ణుడు అనుకుంటున్నాను. ఇంకో పురుషుడు ఉన్నాడని నాకు తెలియదు అని మీ గురువుగారితో చెప్ప అని మీరాభాయి ఆ సన్యాసి శిష్యుడితో చెప్పింది. ఆ శిష్యుడు లోపలకు వెళ్ళి ఈ వర్తమానము గురువుగారికి తెలియపరచినాడు. మీరాభాయి ఆధ్యాత్మిక అంతస్తుకి ఆ సన్యాసి ఆశ్చర్యపోయినాడు. అతనికి ఆత్మవైపు కళ్ళు తెరువబడ్డాయి. చూచే శక్తి లేనప్పడు నేత్రములు ఉన్నా నేత్రములు లేనివారితో సమానము. అప్పడు మీరాభాయిని ఆశ్రమంలోనికి ఆహ్వానించారు. లింగభేధము శరీరానికి మాత్రమేనని ఆత్మకులేదని, ఆత్మే పురుషుడని మీరాభాయిద్వారా ఆ సన్యాసి గ్రహించాడు. పాపబుద్ధి ఉన్నవాడికి ఇతరులలో ఉన్న దోషము కనిపిస్తుంది, పుణ్యబుద్ధి ఉన్నవాడికి ఇతరులలో ఉన్న గుణం కనిపిస్తుంది. గుణదోషములు ప్రకృతికి సంబంధించినవే. పురుషుడిలో గుణదోషములు లేవు. అట్టి పురుషుడు గురించే మీరాభాయి మాట్లాడినది.

మాయ గుణాల రూపంలో ఉంటుంది. గుణాలవల్ల వికారాలు వస్తాయి. ఈశ్వరుడి పాదాలను ఆశ్రయించి, ఆయన నామాన్ని భజించి, ఆయన రూపాన్ని ఆరాధించి గుణాల్ని అతిక్రమించాలి. గుణాతీతుడినే జ్ఞాని అంటారు. ఈశ్వరస్మరణ గుణాల్ని హరిస్తుంది. కారణం లేకుండా కార్యం ఉండదు. దేహంతో తాదాప్యంపొందే తలంపునుండి అశాంతి వస్తుంది. దేహమే ఆత్మ, దేహమే సత్యం అనుకునే బుద్ధిమీదే గుణాలన్నీ ఆధారపడి ఉన్నాయి. దేహాత్మ బుద్ధి నశించేవరకూ గుణాలుకూడా ఉదయిస్తూనే ఉంటాయి. త్రికరణశుద్ధిగా దేహాత్మ బుద్ధిని తొలగించుకోవటానికి ప్రయత్నము చేసేవాడే నిజమైన సాధకుడు. అగౌరవాన్ని అమృతమువలే, గౌరవాన్ని విషమువలే ఎవడైతే స్వీకరిస్తాడో వాడే నిజమైన సాధకుడు అని రామచంద్రస్వామి ఆంజనేయస్వామితో అన్నారు. ద్వైతపాశం నశించాలి, అప్పడుకాని ఉపనిషత్తులలో చెప్పిన మహావాక్యాలు అనుభవంలోనికి రావు. ఎంతకాలం అయితే దేహాత్మ బుద్ధి నశించదో అంతకాలం దుఃఖాలు, భయాలు, దోషాలు మనచుట్టూ తిరుగుతూ ఉంటాయి. అహంకారరహితముగా జీవించేవాడికి సుఖమే స్వరూపంగా వ్యక్తం అవుతుంది. అట్టి మహానుభావుడు సుఖముకోసం తలంపులమీద, విషయాలమీద ఆధారపడవలసిన పనిలేదు. ఎవరికైతే ఆత్మానుభవం కలిగిందో వారి దేహం ఈ భూమిమీద ఉన్నా లేకపోయినా వారి ప్రభావము లోకంమీద ఉంటూనే ఉంటుంది. సత్యసాక్షాత్కారం పొందినవాడిద్వారా లోకానికి ఎంతోమేలు జరుగుతుందని అరుణాచలమహర్షి అన్నారు. అనేకమంది మహానుభావులు వారి హృదయంలో ఉన్న చైతన్యస్థితిని అందుకోవటానికి హృదయగ్రంధి తెంపుకోవటానికి; రాజ్యాలను, ఈ లోకానికి సంబంధించిన భోగభాగ్యాలను కాకిరెట్టవలే త్యజించారు. హృదయగ్రంధి తాను అయినదానిని కానిదానివలే, తానుకానిదానిని తానే అని స్ఫురింపచేస్తూ ఉంటుంది మానవుడికి. అధికారం వచ్చినా, ధనంపెరిగినా, విద్యను అభ్యసించినా

మానవమానసం విశాలము కాకపోతే ప్రయోజనంలేదు. పెద్ద మనస్సులేనివాడు ఈశ్వరుని కరుణకు పాత్రుడు కాడు. ఏ నేనైతే దేహంపట్ల అభిమానం పెంచుకుంటుందో ఆ నేను సత్యస్వరూపమునకు దూరం అవుతూ ఉంటుంది. దేహగతమైన నేను దేహానికి గాయం తగిలినప్పుడుకంటే తనకు అవమానం వచ్చినప్పుడు ఎక్కువ బాధపడుతుంది. దేహానికి తగిలిన గాయముకంటే మనస్సుకు తగిలిన గాయము ఎక్కువ కాలం ఉంటుంది. కాలప్రవాహములో మనస్సుకు తగిలిన గాయంకూడా తగ్గుతుంది. ఈశ్వరుడు కాలరూపంలో ఉన్నాడు. మానవ ప్రయత్నమునకు పరిష్కారముకాని సమస్యలను కాలం పరిష్కరిస్తుంది. కాలాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవాలి. పోయిన ధనం తిరిగివచ్చే అవకాశం ఉందికాని, పోయిన కాలం తిరిగిరాదు.

బుద్ధికి నిజంపట్ల పక్షపాతం ఉంటుంది. బుద్ధి నిజాన్ని గ్రహించేవరకూ బుద్ధికి చాపల్యం తప్పదు. పరిశుద్ధమైన బుద్ధి మాత్రమే నిజంమీద అభిమానమును పెంచుకుంటుంది. నిజాన్ని దర్శిస్తే స్వేచ్ఛ, నిజాన్ని దర్శించకపోతే బంధం. ఇతరుల క్షేమంకోసం పనిచేయటం వలన కూడా ఈ బంధం పల్చబడుతుంది. సత్యాన్వేషకుడికి మనోనిగ్రహం సహజంగానే వస్తుంది. నిగ్రహంలో బంధముకూడా తెగిపోతుంది. తెలివైనవారు ఈశ్వరుడిని స్మరించి మనోనిగ్రహం సాధిస్తారు. నియమింపబడిన మనస్సు ఇహపరములను సాధిస్తుంది. ఆత్మవిశ్వాసంతో పనిచేసి నకిలీ నేను రూపంలో ఉన్న మనస్సును నశింపచేయుటకు సర్వశక్తియుక్తులతో ప్రయత్నము చేయాలి అనే సాధన. సాధన లక్ష్యం శాశ్వతశాంతి. ఈశ్వరుని దయవలన మన జీవితకాలం అంతా శాంతిగా నడుస్తుంది. మంచి చేసినవాడికి దుర్గతి లేదని భగవద్గీతలో వాసుదేవస్వామివారు అన్నారు. మంచితనమే జ్ఞానమని గ్రీకు తత్వవేత్త సోక్రటీస్ అన్నారు. మంచివాడికి మనస్సు బంగారం అవుతుంది. మరణానంతర జీవితంలో ఈ బంగారమే మనకూడా వస్తుంది. ఎంతోకొంత మంచి లేకుండా మానవుడు ఉండడు. ఆ మంచిని పెంచుకోవడమే సాధన. నిప్పను గాలి పెంచుతుంది, మంచిని సాధన పెంచుతుంది. సాధకుడుకానివాడు సిద్ధుడు కాలేడు. శ్రీకృష్ణుడు యుద్ధంలో ప్రతిరోజూ అందరిని సాగనంపి ఆఖరున తను ఇంటికి వెళ్లేవాడు. అదేవిధంగా గురువు అందరినీ తరింపచేసి తను వెడతాడు. అక్కడ యుద్ధం అంటే, ఇక్కడ మన సాధనే యుద్ధం. ఈ సాధనలో ఒక్క చిన్న వాసననుకూడా మిగల్చకుండా హృదయంలో లయింపచేసి, అన్ని వాసనలు నశించిపోయాక చివరకు తను స్వరూపంగా వ్యక్త మవుతాడు. అందుచేత గురువుపట్ల మన భక్తి శాంతిగా, స్థిరంగా ఉండాలి. గురువుపట్ల మీకుఉన్న సజీవమైనప్రేమకు ఎంతటి సాధనైనా సాటిరాదు.